

N:o 6.

Ank. till Riksd. kansli den 10 februari 1905, kl. 3 e. m.

Betänkande, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående ändrade bestämmelser i fråga om taxeringsmyndigheternas sammansättning och arbetssätt samt grunderna för fastighetstaxeringen.

(2:a A.)

I en inom Första Kammaren väckt motion, n:o 9, har herr greve *G. E. Lewenhaupt* hemställt, »att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning rörande de förändrade bestämmelser angående taxeringsmyndigheternas sammansättning, arbetssätt och grunderna för fastighetstaxeringen, som närmast för vinnande af en jämnare fastighetstaxering inom riket kunna erfordras, och därefter för Riksdagen framlägga det förslag i ämnet, hvartill utredningen kan föranleda.»

Till stöd för denna hemställan har motionären anført följande:

»De egentliga, enligt bevillningsförordningen tillsatta taxeringsmyndigheterna utgöras, som bekant, af bevillningsberedningarna samt taxerings- och pröfningsnämnderna. Mot dessas sammansättning och, i följd däraf, emot resultaten af deras verksamhet ha under årens lopp allt fler,

i stort sedt, fullt befogade anmärkingar gjorts. Uppmärksamheten härå fästes af Riksdagen senast år 1902 i sammanhang med det att Riksdagen hos Kungl. Maj:t anmälde sitt beslut om inkomstskatten. Utom det att taxeringsmyndigheternas sammansättning icke låte sig förenas med en fullgiltig inkomstskatttaxering, framhöll Riksdagen, att taxeringsmyndigheternas tid redan under förutvarande förhållanden vore alltför mycket upptagen för att icke stora svårigheter skulle möta vid en ytterligare utvidgning af deras verksamhetsområde.

Men äfven om man lämnar nämnda af Kungl. Maj:t, såvidt bekant är, hittills obeaktade förhållande ur räkningen, är dock taxeringsmyndigheternas sammansättning och arbetssätt af sådan beskaffenhet, att för bevillningstaxeringarnas skull en snar ändring är af nöden. Närmast härvid afser jag förhållandena på landet och taxeringsmyndigheternas fastighets-taxeringar.

Som bekant, sammansättes bevillningsberedning på det sätt, att Konungens befallningshafvande utser till ordförande lämplig, helst *inom beredningsdistriktet bosatt* person, medan beredningens ledamöter väljas å kommunalstämma bland *i orten bosatta personer*, hvilka under nästförflutna år erlagt fastighets- eller inkomstbevillning inom distriktet. Att en dylik sammansättning af beredningen icke i och för sig innebär någon trygghet för opartiskhet vid ärendenas behandling, synes själfallet, allra helst beredningsdistriktet, i regel utgörande en kommun, är alltför litet för att icke de särskilda ledamöterna skola alltemellanåt invecklas i intressekonflikter vid taxeringar af grannarnes egendomar. Och då dessa ledamöter i regel icke torde i sin verksamhet ledas af sådan ansvarskänsla, som eljest följer med statens eller kommunens tjänstemän i utöfningen af tjänstegöromålen, måste för allmänheten uppstå en känsla af otrygghet vid taxeringarna, som blir så mycket större som de, med vetskap om de faktiska förhållandena, veta sig i stort sedt sakna möjlighet att draga sina besvär under en fullt kompetent och i förhållande till beredningarna fullt fristående myndighet.

Dylika myndigheter borde visserligen stå till buds i taxerings- och pröfningsnämnderna, men i verkligheten torde detta dock icke vara fallet. För att först hålla mig till taxeringsnämnderna, må erinras, att desamma omöjligen kunna medhinna ens en ytlig granskning af beredningarnas förslag beträffande fastighetstaxering å landet. Oaktadt sålunda beredningarnas arbeten allenast äro afsedda att utgöra underlaget för taxeringsnämndernas värdesättningar, blifva beredningarnas förslag i regel ganska

kritiklöst af taxeringsnämnderna följda. Någon annan ordning är under nuvarande förhållanden otänkbar. Man behöfver allenast känna den tid, hvarpå taxeringsnämnd å landet i regel fullgör sitt arbete. Som bekant, sammanträder nämnden vanligen allenast en dag. En sådan tid medgifver knappast en ytlig granskning af från missnöjde skattskyldige inkomna framställningar, ännu mindre någon egentlig pröfning af beredningens förslag i öfrigt. Taxeringsnämndens ledamöter äro sålunda i stort sedt hänvisade till nämnda förslag och kronombudets upplysningar. Läger man så härtill, att taxeringsdistrikten äro alltför små för att ledamöterna skola kunna befria sig från den grann-synpunkt, som förut anmärkts vidkommande beredningarna, blir för en hvar, som har någon kännedom om hithörande förhållanden, klart, att taxeringsnämnderna icke alltid besitta den kompetens och den opartiskhet, som för taxeringarnas jämnhet erfordras.

Om under sådana förhållanden de lägre taxeringsmyndigheterna icke blott icke innehafva nödiga förutsättningar för fullgörandet af sina grannlaga värf, utan till och med i sin sammansättning kunna gifva anledning till åtskilliga svåra anmärkningar, må man ännu mindre undra öfver att pröfningsnämndernas arbeten icke lämna något synnerligen godt resultat. Utan tillfredsställande material för bedömandet af taxeringarna och med tiden för arbetet knappt tillmätt, förflyter pröfningsnämndens tid hufvudsakligen under en mer eller mindre ytlig pröfning af inkomna besvär.

Under dessa omständigheter lär någon jämnhet i fastighetstaxeringarna icke stå att vinna. För öfrigt kan man icke rimligen begära, att taxeringsmyndigheterna med deras nuvarande sammansättning skola kunna fullt tillfredsställande bedöma alla på en egendoms värde inflytande omständigheter. Äfven om areal å inägor och utägor är något så när känd, blifva ägornas afkastningsförmåga och värde beroende på förhållanden, såsom afsättningsmöjligheter, jordarter, ägornas belägenhet, växande skogs afkastningsförmåga med uthållighetsprincipen som grundval m. m., hvilka svårigen kunna af taxeringsmyndigheterna under nuvarande förhållanden tagas ens i ringa grad i beaktande. Härtill kommer, att bevillningsförordningens stadganden rörande grunderna för fast egendoms taxering äro alltför svagt bestämda. Man må allenast erinra sig frågan om skogens beskattning. I detta afseende torde skiljaktigheterna vid taxeringarna vara mest i ögonen fallande. Å ena orten inbegripes i fastighets taxeringsvärde värdet å hela skogsbeståndet och å en annan ort uppskattas fastigheten utan att skogens fulla värde ens tillnärmelsevis därvid tages i beräkning.

Den ojämnhet vid taxeringarna, hvarom förut talats, träffar också särskildt fastighetstaxeringarna. Under det att på vissa håll fastigheterna äro så lågt taxerade, att de vid utarrendering lämna ägaren 6 procent af taxeringsvärdet, får å annan ort ägaren i arrende icke ens 4 procent af samma värde. På en plats värderas skogsmark till 30 kronor eller därunder per hektar, på en annan ort taxeras skogsmark, med samma värtighet och afsättningsmöjligheter, till 100 kronor och därutöfver per hektar. Såsom exempel på nu rådande oefterrättlighetstillstånd må vidare erinras, hurusom på grund af bevillningsförordningens stadganden, att köpeskilling bör läggas till grund för taxeringen, det alltför ofta händer, att egendomar, som gå i handel, taxeras långt högre än egendomar af faktiskt motsvarande värde, som stanna inom familjen och öfverlätas genom arf, för att icke nämna de icke så sällsynta fall, då fastighetsägare i belånings-syfte lyckas förhöja taxeringsvärdet.

För att i någon mån råda bot på dessa missförhållanden, måste en grundlig omgestaltning af hela taxeringsväsendet äga rum. För att vinna större jämnhet i fastighetstaxeringarna, böra först och främst distriktsområdena betydligt utvidgas. De synas mig lämpligen böra omfatta, beredningsdistriktet helt härad och taxeringsdistrikt hel domsaga. För öfrigt vill jag närmast ur fastighetstaxeringens synpunkt ifrågasätta, huruvida icke vid en omgestaltning af taxeringsväsendet bland annat följande regler skulle kunna vinna tillämpning.

Till beredningarnas förfogande ställes ett i möjligaste mån fullständigt material för bedömande af fastigheternas arealer, afkastningsförmåga och beskaffenhet i de öfriga hänseenden, som böra vid taxeringarna vara kända. På hvad sätt ett dylikt material skall kunna anskaffas torde blifva föremål för den utredning i ämnet, jag på sätt nedan sägs anser nödig.

I protokoll eller på annat sätt bör i fall, då det föreslagna taxeringsvärdet i någon afsevärd grad afviker från det vid taxeringen inom distriktet i allmänhet följda, såväl af bevillningsberedning som af taxeringsnämnd angifvas skälen därför.

För att emellertid kunna påräkna ett omsorgsfullare arbete från beredningarnas sida och en ingående granskning från taxeringsnämndernas sida af beredningarnas förslag, måste ledamöternas arbete ersättas af allmänna medel åtminstone så mycket, att de erhålla godtgörelse för resekostnader och genom dagtraktamenten för utgifterna under de dagar, arbetet pågår.

Pröfningsnämndens arbeten böra beredas genom en föregående granskning af de utaf taxeringsnämnderna inom länet bestämda fastighetstaxeringar. Denna granskning kan lämpligen verkställas af en särskild nämnd, bestående af landskamrerare och två eller flera sakkunnige, inom länet betrodde män, som äro förfarne i förvaltning af jordegendom samt äga, disponera eller arrendera fastighet. Om ledamöterna i en dylik nämnd erhöle ersättning för resor och tidspillan, torde man af deras arbeten kunna vänta ett synnerligen godt resultat.

Slutligen vill jag ifrågasätta, huruvida icke såsom närmaste instans öfver präfningsnämnderna borde i kammarrättens ställe inrättas särskilda appellationsnämnder för skilda delar af landet. En uppdelning af landet i särskilda större taxeringsdistrikt, med hvar sin appellationsnämnd, skulle säkerligen kunna hos dessa nämnder medföra den specialiserade sakkunskap rörande jordvärdena i de skilda delarna af riket, som icke gärna kan stå kammarrätten till buds. Förslagsvis skulle jag vilja föreslå en indelning af fyra distrikt, nämligen Norrland och Dalarne, länen inom Svea land, Skåne, Blekinge och Halland samt slutligen öfriga län inom Göta land.»

Syftet med förevarande motion är att medelst omgestaltning af de nuvarande taxeringsmyndigheternas sammansättning och arbetssätt möjliggöra en jämnare och mera likformig fastighetstaxering.

Vid upprepade tillfällen har bevillningsutskottet funnit anledning framhålla, hurusom de nu tillämpade grunderna för fastigheters taxering äro i behof af förändring, men att denna fråga enligt utskottets mening icke kan vinna sin lösning endast genom partiella reformer af det nuvarande taxeringssystemet. Först i sammanhang med en definitiv lösning af denna och andra frågor af materiell innebörd med hänsyn till den direkta beskattningen, hvilka för närvarande stå på dagordningen, torde äfven spörsmålet om en omorganisation af taxeringsmyndigheterna kunna rätt bedömas och böra upptagas till behandling.

Utskottet vill här exempelvis framhålla, hurusom särskildt själfdeklarationsprincipens tillämpande i vidsträcktare omfattning än hittills torde komma att gifva anledning till en förändrad organisation af taxeringsmyndigheterna. I ett taxeringssystem, där denna princip finnes genomförd, komme de skattskyldiges egna uppgifter att i öfvervägande grad

ligga till grund för taxeringsmyndigheternas arbete. Då materialet för detta sålunda till hufvudsaklig del komme att föreligga färdigt och dessa myndigheters uppgift blefve att kontrollera och vid behof fullständiga de lämnade uppgifterna, torde nämnda myndigheters sammansättning och arbetssätt kunna i afsevärd mån förändras.

I betraktande af hvad här ofvan anförts, har utskottet icke funnit nödigt upptaga till närmare granskning de regler, som motionären ifrågasatt böra komma till tillämpning vid en omgestaltning af taxeringsväsendet.

Bevillningsutskottet hemställer,

att förevarande motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående ändrade bestämmelser i fråga om taxeringsmyndigheternas sammansättning och arbetssätt samt grunderna för fastighetstaxeringen icke måtte af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 10 februari 1905.

På bevillningsutskottets vägnar:

H. CAVALLI.

Reservationer:

af herr *Cavalli*; samt

af herrar *Weinberg* och *Lindblad* mot motiveringen.